

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ІМ. М.І. ПИРОГОВА

Кафедра філософії та суспільних наук

**ФІЛОСОФІЯ
В СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ
ТА
СОЦІАЛЬНО - ПОЛІТИЧНОМУ
ДИСКУРСАХ**

МАТЕРІАЛИ ДОПОВІДЕЙ ТА ВИСТУПІВ

**ІV-ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО - ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ**

16-17 листопада 2023 року

ВІННИЦЯ 2024

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

**Голова Вченої ради ЗВО, доктор медичних наук, професор,
завідувач кафедри ендоскопічної та серцево-судинної хірургії
Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова
Петрушенко Вікторія Вікторівна**

ЗАСТУПНИК ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА

**Професор ЗВО кафедри філософії та суспільних наук
Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова,
доктор філософських наук, професор,
академік НАН ВО України
Вергелес Костянтин Миколайович**

Редакційна колегія:

Харьковченко Євген Анатолійович доктор філософських наук, професор, завідувач ЗВО кафедри релігієзнавства філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Куліш Павло Лаврентійович кандидат філософських наук, доцент, доцент ЗВО кафедри філософії та суспільних наук Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова (ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР)

Мельник Віктор Мирославович, кандидат політичних, наук науковий співробітник філософського факультету, асистент ЗВО кафедри політології філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Філософія в сучасному науковому та соціально-політичному дискурсах. Матеріали доповідей та виступів IV всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю 16-17 листопада 2023 року. Вінниця : ТВОРИ, 2024. – 204 с.

ISBN 978-617-95332-6-6

Збірник містить матеріали доповідей та виступів учасників IV всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «**Філософія в сучасному науковому та соціально-політичному дискурсах**», яка відбулась у Вінницькому національному медичному університеті ім. М.І. Пирогова 16-17 листопада 2023 року з нагоди святкування Міжнародного дня філософії. У поданих матеріалах висвітлюється широке коло актуальних проблем розвитку філософських дисциплін від минулих часів до сучасних. Збірник адресовано науковцям, вищої та середньої освіти, аспірантам, магістрантам, пошукувачам, студентам та всім хто цікавиться філософією й гуманітарними дисциплінами.

Матеріали подані в авторській редакції. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен, посилань, грамотність, літературний стиль та інших відомостей. Редколегія залишає за собою право скорочувати та редагувати подані матеріали. Рукописи не повертаються. Організатори конференції та члени редколегії не завжди поділяють думки учасників (авторів).

Рекомендовано до друку Вченою радою Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова протокол № 7 від 28.12. 2023 р.

УДК: 1(091):004.83

ISBN 978-617-95332-6-6

Потоцька І.С.,
к.психол.н., доцент,
доцент кафедри медичної психології та педагогіки
Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова
м. Вінниця, Україна

Лесніченко Н.П.,
PhD, доцент,
доцент кафедри соціальних технологій
Вінницький соціально-економічний інститут Університету «Україна»
м. Вінниця, Україна

ОСОБИСТІСНІ ЗМІНИ НАРКОЗАЛЕЖНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Тема наркотичної залежності в сучасному суспільстві є однією з найболючіших і найскладніших та потребує нагального вирішення. Економічні, соціальні, правові та інші проблеми для переважної більшості населення є передумовою певних психічних порушень, психоемоційних зривів і призводять в окремих випадках до неконтрольованого вживання наркотиків. На думку експертів Міністерства внутрішніх справ України, загальна кількість споживачів наркотиків в нашій країні перевищує 1 млн. осіб [2].

Змінені стани свідомості, що стихійно виникають є необхідним, воістину невід'ємним елементом пізнання людиною навколишнього світу. Як вважає Е.Брюн, людина освоює навколишній світ не автоматично, а через послідовний ряд змінених станів свідомості. А виникають вони в ситуаціях первинного сприйняття, коли людина зіштовхується із чимось, раніше для неї незвіданим, що ніколи не зустрічалось. У ці особливі моменти в неї й прокидається особливе - первинне, «природне» мислення.

Змінений стан свідомості досягається, коли знімається організуюча роль логічної свідомості. З точки зору фізіології ці стани пов'язані зі зміною розподілу ролей між півкулями головного мозку. Вони відповідають короткочасному переходу від звичного-стереотипного, культурно-опосередкованого способу мислення (логічного, словесного, лівопівкульного) до еволюційно давнішого, природнього (образного, невербального, правопівкульного). Тим самим, при розвитку зміненого стану свідомості дійсно відбувається тимчасове повернення до древніх, архаїчних механізмів свідомості - «археопсихічного стану».

Розширення свідомості в житті наркозалежної людини велика рідкість, оскільки їхня картина миру дуже ригідна й, відповідно, її глобальна перебудова проблематична. Зміна картини миру, відбувається завжди з певним внутрішнім напруженням і (хоча б тимчасово) поганим розумінням що відбувається. Цим розширення свідомості відрізняється від

практичного навчання, коли картина світу не перебудовується, а доповнюється, залишаючись якісно такою ж.

Існує ряд загальних рис, властивих людям, що зловживають різними видами наркотичних речовин. Це такі риси як слабкий розвиток самоконтролю, самодисципліни, низька стійкість до всіляких впливів, невміння прогнозувати наслідки дій і переборювати труднощі, емоційна нестійкість і незрілість, схильність неадекватно реагувати на фруструючі обставини, невміння знайти продуктивний вихід із психотравмуючої ситуації. Наркозалежні схильні до нарцисизму й до пасивного поведіння, а також до сильного прагнення одержати задоволення, такі особистості не виносять ніякої напруги, не переносять болю, розчарування й очікування. Так само існують риси особистості людей, що виступають передумовою для подальшого розвитку наркоманії: емоційна незрілість; неповноцінна психосексуальна організація; агресивність і нетерпимість; слабкі адаптаційні можливості; схильність до регресивного поведіння; знижена здатність до щирого спілкування з партнером і т.д. У більш пізній період розвитку наркотичної залежності первинна особистість починає змінюватися. Внутрішні конфлікти загострюються, а слабка психічна адаптація стає усе більш очевидною. Наслідки хронічного вживання наркотиків приводять до посилення пасивності й ліні, байдужності до свого зовнішнього вигляду, до марного фантазування й неможливості ухвалення рішення, а також до абсолютної нездатності до тривалих зусиль [4, с. 125-136].

Глибинне вивчення наркозалежних індивідів привело А.С.Лічко. до висновку, що залежність від героїну (одного з найважчих наркотиків) істотно детермінується: 1) потребою контейнувати агресію; 2) пошуком задоволення бажання символічних відносин з материнською фігурою; 3) бажанням послабити депресивні афекти [4, с. 145].

Наркозалежні – це люди з порушеною «перспективою Я». Тобто, наркоман реально не усвідомлює зв'язки між тим, що він робить «тут і зараз» і наслідками того, що він робить. Він не бачить далеких перспектив свого життя. Взагалі, наркозалежні, як правило, у глибині душі ставляться до себе, як до людей «кінчених», як до смертників.

Паралельно із соціальною деградацією відбувається виражена зміна характеру. На тлі заклопотаності наркотиком наростає загальна необов'язковість, формується амотивний синдром (втрата колишніх інтересів). Заперечення стає стилем поведінки.

Залежна поведінка також може розглядатися як наслідок obsesивного або компульсивного характерів. Базовий конфлікт obsesивно-компульсивних особистостей, на думку Н. Мак-Вільямс, - це гнів, що бореться зі страхом бути засудженим. Особистість прагне звільнитися від несвідомого почуття провини й усвідомлюваного сорому внаслідок невідповідності власним стандартам. Замість того щоб визнавати й

виражати дані афекти, людина або вибудовує захисні розумові конструкції (обсесивність), або намагається звільнитися від тривоги в дії (компульсивність). Obsесивність цілком може брати участь у суїцидальному поведженні. Комппульсивність же, як стереотипне повторення якої-небудь дії (навіть всупереч бажанню особистості), безпосередньо пов'язана з різними формами адиктивного поведження. Відмінною рисою комппульсивного характеру буде не деструктивність, а схильність до надмірної втягнутості, занурення. В сучасній науковій літературі емпірично досліджується залежність та її складові [3].

Також існує висока тривожність наркозалежних відносно сьогодення, майбутнього, життєвої перспективи в цілому. Вони не можуть реалізувати в житті свої потяги. Їхні схильності до колективізму й пасивності перетворюються в мазохізм і саморуйнуючу поведінку [1, с. 122].

Уживання наркотиків викликає емоційні й психологічні проблеми. Може погіршуватися пам'ять, особистість змінюється й деградує. Людина може стати важкою у спілкуванні, дратівливою, страждати мінливим настроєм, поводитися безпричинно або усуватися від соціальних контактів. Можуть виникати депресії й стани нервозності. Результат впливу залежить від типу використовуваного наркотику й особистості споживача не менш ніж від соціальної ситуації.

Дослідження особливостей життєвого шляху наркоманів показали, що наркоманія формується переважно в підлітковому віці в осіб з вираженими тенденціями до самоствердження й недостатніми для цього психологічними ресурсами, а також тих, хто прагне до негайного виконання своїх претензій. Більше того, мова йде про людей, що відрізняються зниженою здатністю до тривалої, цілеспрямованої діяльності, дратівливістю, схильністю до надлишкового фантазування, демонстративного прояву почуттів, наслідуванню, неправди. Це дає підставу припускати порушення в наркоманів рівноваги між потребами й можливостями. Є також порушення психічної активності, емоційного функціонування, зниження самооцінки, здатностей до оволодіння стресом і саморегуляції, низькими показниками інтелекту й поширеністю особистісних розладів [2; 3].

У всіх наркозалежних у силу ослабленого самоконтролю й порушення збалансованості протилежностей спостерігається хвороблива деформація потягів, що виражається у звуженні спектру їхнього прояву й загострених характеристик [1, с. 120].

Агресивність, вивільняючись з-під контролю свідомості, проявляється спалахами руйнівної ворожості, інтроверсія трансформується в аутичність, пасивність - у мазохізм, песимістичність перетворюється в депресію, поміркованість і сензитивність - в іпохондричність, емотивність

- в імпульсивне поведіння. Це свідчить про те, що наркозалежні особистості перебувають у стані дезадаптації [1, с. 119].

Отже, деформація бажань, спрямованостей, базисних властивостей особистостей пов'язана з формою їхньої реалізації в соціально-культурному житті хімічноуязвлених. Можна вважати, що вона може бути лише загострена зловживанням наркотиків, тому що ці тенденції виявляються вже в дитинстві, а стаж наркотизації може становити усього кілька років. «Відхід» від сьогодення й майбутнього за допомогою наркотиків сприяє тимчасовому зниженню тривоги й має захисний характер.

Література:

1. Белов О.О. Інтрасиндромальна феноменологія ендогенних депресивних розладів в аспекті клінічного патоморфозу / О.О. Белов, Н.Г. Пшук // Вісник наукових досліджень. - 2018. - № 4. - С. 119-123.
 2. Портал МВС <https://mvs.gov.ua/uk/activity/protidiya-narkozlocinnosti>
 3. Психіатрія та наркологія. Інструменти вимірювання залежностей: навч. посіб. / [кол. авт.], за ред. О. О. Сердюка, В. В. Чугунова ; Харків. нац. ун-т внутр. справ; Запорізьк. держ. мед. ун-т ; ун-т Вейна ; Мічиган. ун-т. – Харків - Запоріжжя, 2022. – 272 с.
- Психологія залежної поведінки : навчальний посібник / Алла Богданівна Мудрик. – Луцьк : ПП Іванюк В.П., 2022. – 236 с.

Предко Д.Є.,

к. філос. н., асистент кафедри
загальної психології факультету психології
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м.Київ, Україна

Предко О.І.

д. філос. н., професор .
професор кафедри релігієзнавства філософського факультету
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м.Київ, Україна

РЕЛІГІЙНІ СИМВОЛИ, ЇХ ПСИХОЛОГІЧНІ МОЖЛИВОСТІ В СУЧАСНОМУ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРІ

Зазвичай драматичні події, які ідентифікують як кризовий стан, період реформування, модернізації впливають на весь спектр ідеалів, цінностей, смисложиттєвих установок людини, зокрема її «вписаності» у